

Бепе Севернини - „Стратегията Б. Берлускони, разгълкуван за бъдните поколения“

Да се разяснява на италианците личността на Силвио Берлускони, си е загуба на време. Всеки от нас си има виждане, дооформяно през годините на снизхождение или непоносимост, и няма да го промени. Всеки италианец си мисли, че притежава ключа към вярното тълкувание – дискусиите са излишни.

Не е излишно в замяна на това да пробваме да разясним тази личност на бъдните поколения, а защо не и на чужденците. Първите още не са се появили, но един ден ще искат да знаят какви неща са се случвали в Италия. Вторите не разбират, а биха искали. Подобно нещо, в интерес на истината, може да споходи и тях.

Как е възможно Берлускони – отгук насетне за краткост Б. – да е бил избран да управлява (1994), преизбран (2001), отново преизбран (2008) и да рискува да спечели и следващите избори? Каква е тайната на политическото му дълголетие? Защо мнозинството от италианците го подкрепя и/или търпя толкова години? Не му ли вижда щенията, недостатъците и похватите? Отговор: вижда ги, и още как. За да е властвал в италианския политически живот почти двайсет години, си има причина. Има даже десет причини.

1. Човешкият фактор

Какво си мислят повечето италианци? „Приличаме си, той е един от нас.“ А който не е на това мнение, има това опасение. Б. си обича децата, говори за майка си, разбира от футбол, умее да прави пари, обича новите къщи, мрази правилата, разказва вицове, говори мръсни думи, обожава жените, купоните и хубавата компания. Той помни дълго, но владее и тактическата амнезия.

Стигнал е далеч, като е редувал магистрали с преки пътища. Той е антиконформист, съзнаващ важността на конформизма. Хвали Църквата сутрин, семейните ценности следобед, а вечер води момичета вкъщи.

Човекът е забележителен и успява да си издейства прошка за доста неща. Мнозина италианци не ги е грижа за конфликтите на интереси (че кой ги няма?), за съдебните му неприятности (обвиняемите са за предпочитане пред магистратите), за неуместните реплики (толкова е спонтанен!). Неспазени обещания, полуистини, смесване на обществената функция с лични дела? Някои се ядосват, други нехаят. Вторите очевидно са повече от първите.

2. Божественият фактор

Б. е разбрал, че много италианци афишират одобрение към Църквата, за да се чувстват по-малко виновни за това, че не ходят на църква, или пък от десет Божии заповеди редовно нарушават седем. Съответствието между думите и делата не е качество, което изискваме от нашите лидери. Частното възмущение при вида на публичната непоследователност е движещата сила на гласуването в много демокрации. Не и в Италия. Б. е разбрал с кого си има работа: с една нация, която, за да си спести разочарованията, гледа да не се очарова.

Във Ватикана – не в енориите – благоприятното законодателство им е достатъчно и не се притесняват от лошите примери. Движения с религиозна насоченост като „Общение и освобождение“ предпочитат да се съсредоточат върху целите – бъдещи, и следователно променливи и оспорими, – а не върху използваните от приятелите и съюзниците методи. За Б. тази есхатологична нагласа е музика за ушите. Тя означава изместване на вниманието от делата към намеренията.

3. Факторът Робинзон

Всеки италианец се чувства сам срещу целия свят. Е, ако не точно срещу света, то срещу съседите. Оцеляването – лично, семейно, социално, финансово – е повод за гордост и доказателство за качества. Много е писано за националния индивидуализъм, за неговия потенциал, неговите недостатъци и последици. Б. е тръгнал от тази отправна точка: първо е изградил своя успех въз основа на доверието към човека, постигнал всичко сам; после е продължил да гради въз основа на недоверието към всичко съвместно, на непоносимостта към правилата, на дълбокото удовлетворение от това да намериш частно решение на обществен проблем. В Италия не се отправя призив – единно и мощно – за нова по-справедлива и равнопоставяща данъчна система. Заобикаля се действащата. Всеки от нас се чувства като един Робинзон Крузо, корабокруширал на пренаселен полуостров.

4. Факторът Труман

Колко ежедневника се продават всеки ден в Италия, като изключим спортните? Пет милиона. Колко италианци влизат редовно в книжарница? Пет милиона. Колко са посетителите на информационните сайтове? Пет милиона. Колко следят „Скай 24“ и новините на „Ла7“? Пет милиона. Колко гледат коментарните предавания в късните часове? Пет милиона, принадлежащи на всички политически лагери.

Подозираме, че са все едни и същи. Да ги наречем „Файв милиън кльб“. От значение ли е той? Разбира се, но не определя изхода от изборите. Телевизията – като цяло, не само новините – си остава решаваща заради лицата, които създава, посланията, които изпраща, внушенията, които отправя, нещата, които казва, и най-вече заради нещата, които премълчава. А кой в Италия държи частната телевизия и контролира държавната? Също както в шедьовъра на Питър Уиър „Шоуто на Труман“ някой ни помага да мислим.

5. Факторът Хувър

„Хувър“, основана през 1908 г. в Ню Берлин, днес Кентън, Охайо, е марката нарицателно за прахосмукачка – до степен, че е навлязла в масова употреба: на английски „да мина с прахосмукачката“ се казва „to hoover“. Нейните търговски представители били легендарни: напористи, опитни, умели психолози, неуморни пласъори на своята стока.

Б. притежава способност за търговско съблазняване, която е наследил от предишните си професии – строителството, рекламата, телевизията, и е приложил в политиката. Съзнанието, че посланието трябва да е просто, приятно и вдъхващо доверие. Вярването, че повторението води до резултати. Увереността, че външният вид в една страна, вманиачена по естетиката, си остава решаващ (между красива визия и добро поведение в Италия е ясно кое печели).

6. Факторът Зелиг

Да можеш да се отъждествиш със събеседника – качество, нужно на всеки политик. Способността да се превъплъщават у тях се среща по-рядко. Желанието да се хареса е научило Б. на техники, достойни за Зелиг, героя хамелеон от филма на Уди Алън. Глава на семейство с деца (и две съпруги, докато бяха такива). Женкар с жените. Млад сред младите. Мъдър с възрастните. Нощна птица сред нощните птици. Работар сред работниците. Предприемач сред предприемачите. Запаянко сред запаянковците. Фен на „Милан“ сред феновете на „Милан“. Миланчанин с миланчаните. Ломбардец сред ломбардците. Италианец сред южняците. Неаполитанец сред неаполитанците (с музика). Ако отиде на баскетболен мач, може да си тръгне и по-висок.

7. Факторът Харем

Страстта му по жените, добре известна в рамките на фирмата и после в римските политически среди, стана обществено достояние през 2009 г. след появата на рождения ден на 18-годишната Ноemi Летиция и свидетелствата за купоните във Вила Чертоза и Палацо Грациоли.

Отначало Б. отрече, после загатна („Дали съм верен? Често да“), накрая прие репутацията си („Не съм светец“). Разкритията не му навредиха: загуби съпругата си, но не и гласоподавателите.

Много италианци предпочитат самоснихождението пред самодисциплината и не отричат, че той в крайна сметка върши това, за което те си мечтаят. Тук влиза не само еротичният аспект: младостта е заразителна, знаели са го и в Древна Гърция (където привлекателните девойки и младежи обаче не пропускали възможността да се поучат от по-старшите). Един шейсетгодишен сътрудник от най-верните привърженици коментира непоносимостта на Б. към дългите заседания: „То е ясно: страх го е да не му лепнем дъртоза“.

8. Факторът Медичи

Синьорията, наред с общината, е единственото собствено политическо творение на италианците. Всички останали – от феодализма до монархията и от тоталитаризма до федерализма, та чак до парламентарната демокрация – са внесени отвън (от Франция, от Англия, от Германия, от Испания или от САЩ). В Италия те винаги имат някакви изкуствени прояви: от недодялаността на фашизма до примиренството на настоящия парламент. За сметка на това синьорията събужда отколешни инстинкти.

Отношението на мнозина днешни италианци към Б. напомня това на италианците от вчера към Господ: знаем, че мисли за собствената си прослава, за своето семейство и своите интереси; надяваме се да помисли малко и за нас. „Принудени да водят труден живот – пише Джузепе Прецолини, – синьорите се научили да бъдат изкусни познавачи на хората.“ Твърди се, че основателят на флорентинската династия Козимо де Медичи бил предпазлив и успявал да разгадае характера на непознати с един поглед.

И Б. е смятан за изключителен експерт по хората. От които изисква да му се възхищават и да не го критикуват, да го възхваляват и да не го предават, да го обичат и да не го съдят.

9. Факторът T.I.N.A.

T.I.N.A. – There is no alternative (Няма никаква алтернатива). Абревиатурата на лозунга, измислен от Маргарет Тачър, обяснява положението на много избиратели. Левоцентристката алтернатива се оказва не особено привлекателна: джафкащи се коалиции, неясни предложения, лицемерно поведение. Комунистическата закваска на Демократическата партия е безспорна и Б. не пропуска да я изтъкне. Двукратният подозрителен и симетричен провал на Романо Проди – избран през 1996 и 2006 г., свален през 1998 и 2008 г. – си има естетически ореол, но се оказва тежко наследство.

Италианците са реалисти. Преди да изберат онова, което смятат за правилно, посягат към това, което изглежда полезно. Някои инициативи на Б. срещат одобрение (или поне са за предпочитане пред алтернативата): премахване на данък сгради върху основното жилище, борба с нелегалната имиграция, противодействие на организираната престъпност, промяна на правилника за движение по пътищата. Ако тези инициативи се докажат като успешни, много медии имат грижата да го напомнят. Ако се провалят, има кой да се нагърби със задачата да ги обвие в забрава.

Не е и само това: единните десноцентристи вдъхват доверие поне толкова, колкото разединените левоцентристи дразнят. Ако единственият начин да поддържаш единен един политически съюз е да го притежаваш, Б. бързо е изчислил цената на това (като икономика, като политика, като нерви). Без да е чувал за него, е послушал съвета на президента Линдън Б. Джонсън, който избоботил по адрес на директора на ФБР Джей Едгар Хувър: *it's probably better to have him inside the tent pissing out, than outside the tent pissing in*, по-добре да е в палатката и да пикае навън, отколкото да е навън и да пикае в палатката. Така се обяснява изключването и изпадането в немилост на Джанфранко Фини, съосновател на движението „Народ на свободата“.

През 2010 г., след 16 години, съюзникът дръзна да излезе от палатката; и не е много ясно какви са му намеренията.

10. Факторът „Палио“

Чували ли сте за конното състезание „Палио ди Сиена“? Победата в това състезание за всеки отбор е невъобразима радост. Но съществува и друга също толкова голяма радост: да станеш свидетел на поражението на противниковия отбор. Много неща в Италия са на този принцип: като се почне от географията и промишлеността и се стигне до културата и администрацията, професиите и спорта (феновете на „Лацио“ са щастливи да паднат от „Интер“, само и само за да не отиде титлата при „Рома“). не можеше да прави изключение: трибализмът не е тактика, той е инстинкт. Само за да държат нас трана левицата, смятана за неблагоприятна, много италианци биха гласували за дявола.

А Б. умее да е диaboличен. Но дяволът, нека го кажем, си има друг стил. Хайде сега спокойно да разгледаме тези десет фактора един по един.

1. Човешкият фактор

Пускал бил видеозаписи на момичетата. Със секс ли? Не бе, с извадки от новините. Домакинът им се разхожда с Джордж У. Буш в Кемп Дейвид. Три млади жени пред екрана, съсредоточени като преди изпит в училище. Две от тях поискали да отидат до тоалетната. Пооправили си косата със сешоар и се снимали за спомен пред огледалото. Иначе кой щял да им повярва? Палацо Грациоли е очарователно място в Рим, пълно с истории и собственици: йезуити и архитекти, посланици и принцеси, барони и командори. Кой от тях е можел да предположи, че обитателят на белетажа, чийто интериор е по проект на Джорджо Пес, правил сценографии за Лукино Висконти, един ден ще организира прожекция? Не за съветници, министри и индустриалци. Не. За млади жени, принудени – от положението си и от случая – да покажат възхита. Толкова очевиден ексхибиционизъм, че буди снизхождение.

Защо започнахме с това? Случката илюстрира по какъв начин от много години Б. очарова италианците: като им подражава. Не на всички: на голяма част, колкото е нужно, за да получи мнозинство с помощта на изгодния избирателен закон. В Палацо Грациоли – на „Вия дел Плебишито“, в чието име се съдържа един блян – човекът е търсил, поне в ранните часове на вечерта, подкрепа и одобрение. Показвал е видеозаписи и снимки на своите вили. Чак после е канил избраницата да го чака в „кревата на Путин“ – една сексуално-сувенирна фантазия, един трофей, положен в друг трофей пред погледите на отсъстваща публика. Хищният темперамент на един мъж, който като мнозина други отказва да остарее. Но за разлика от почти всички си мисли, че това може да му се удаде.

Б. е актуализираната автобиография на една нация, а автобиографиите изобилстват от самоснизхождение и пропуски. Десетки милиони италианци не ги е грижа за

конфликтите на интереси (че кой ги няма?), за съдебните му неприятности (ами ако утре и нас ни споходят?).

Какво да кажем за полуистините, за въпросите без отговор? Терминът accountability трудно се превежда на италиански. Симпатия е невъзможна за превод на английски.

А симпатията се печели и като се слезе – нарочно, случайно или по погрешка – до нивото на най-слабо информираните избиратели. И дреболии вършат работа. През май 2010 г. по време на пресконференция във Вила Мадама той каза:

– Разполагаме с много технически средства. Ползваме например Гогол и други предоставени от интернет възможности...

Гогол? Николай Василиевич? Писателят? Не, може би Гугъл, търсачката. Но Б. не е на-ясно с интернет. През 2009 г. попитал шефа на влиятелна фирма от Ай Ти сектора:

– Извинете, ама вие хванахте ли му цака?

Доказателство ли е това за неадекватност? На друго място може би. В Италия една част от електората също като него не сърфира; но гласува. И обича да си има компания.

Същото се отнася за гафовете по време на официални събития в Италия и в чужбина: не е речено, че не са от полза.

За последните осем години Б. успя:

- да покаже с пръсти жест с рога на официална снимка (2002)
- да каже на германски евродепутат, че ще го предложи „за ролята на есесовец“ във филм „за концентрационните лагери“ (2003)
- да се снима до Тони Блеър с шарена кърпа на главата
- да разкаже, че е „извадил от нафталина уменията си на плейбой“ с финландската президентка Таря Халонен (2005)
- да заяви, че в Китай по времето на Мао „сварявали деца, за да си наторяват нивите“ (2006)
- да покаже бразилските футболисти от „Милан“ на президента Луиш Инясио Лула, сякаш са колекция от оловни войничета
- да стресне с „ку-ку“ канцлерката Ангела Меркел (2008)
- да я накара да го чака права на червения килим, докато той говори по джиесема (2009)
- да раздразни Елизабет II, като шумно подвиква към присъстващите (2009)
- да каже, че е „наредил“ на американския и на руския президент да подпишат споразумението за съкращаване на оръжейния арсенал (2010).

Чуждестранният печат се смее; мрежата често го осмива; но значителен дял от общественото мнение в Италия просто се усмихва. Човешко, твърде човешко.